

גליון תתקכט • ערש"ק פרשת בהעלותך

• שנת העשרים •

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מלכיות, זכרונות ושופרות – בפרשתנו

שכרה של מרים – מדה כנגד מדה

בסברות השקו"ט בש"ס בדין פסח דוחה שבת

עבודת ה' מתוך תענוג

אור
החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

עבודת ה' מתוך תענוג

עבודת התורה ומצוות אינה נחשבת ליגיעה כלל

גם ביום השבת ישנו כללות הענין דעבודת האדם, אלא שהעבודה דיום השבת אינה באופן של יגיעה ועמל ח"ו (כי "כל מלאכתך עשוי" (מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ודאדה"ז) אר"ח סש"ו ס"ח (סכ"א)), אלא באופן של תענוג.

...אף על פי שקיום התורה ומצוות קשור עם ענין של עבודה, כי אין ענין הבא בדרך ממילא, וכמו שכתוב (פרשתנו יא, ה) "אשר נאכל במצרים חנם", היינו, ש"חנם" הוא ענין הקשור עם "מצרים" [וכמבואר באחרונים שקיום מצוה צריך להיות על ידי תשלום ממון דוקא] - אין עבודה זו נחשבת ליגיעה כלל, אלא לענין של תענוג, בידעו את גודל העילוי דקיום התורה ומצוות.

דברתי פעם עם יהודי אודות ענין זה, ובראותי שהדברים הנ"ל אינם פועלים עליו כל כך - לא היתה לי ברירה אלא להביא דוגמא פשוטה ביותר: עסקו של יהודי הנ"ל הי' - ליטוש יהלומים. וכאשר שאלתי אותו כיצד קובעים את ערכם (המחיר והיוקר) של "יהלומים", אמר לי, שהדבר נקבע בהתחשב עם האיכות והכמות של ה"יהלומים": "איכות" - מראה ויופי האבן, גוונה, העדר הפגימה וכו', ו"כמות" - משקל האבן, היינו, יהלום שמשקלו "קאראט" אחד מחירו כך וכך, ויהלום שמשקלו מאה "קאראט", מחירו מאה פעמים ככה.

שאלתי אותו: הרי כאשר מדובר אודות יהלום

שמשקלו מאה "קאראט" צריכים להתייגע בנשיאת ה"יהלום" מאה פעמים ככה מאשר היגיעה בנשיאת אבן שמשקלה "קאראט" אחד בלבד - ואם כן, מדוע מחירה רב כל כך?!

"מקבל אני על עצמי את כל הטורח והיגיעה שבנשיאת משא זה"

...כאשר יהודי הנ"ל שמע את השאלה, אמר לי: "בטלנות" כזו לא ציפיתי לראות אפילו אצלכם: הלואי שיתנו לי "יהלומים" לא רק במשקל של מאה "קאראט", אלא במשקל של אף "קאראט", מאה אף "קאראט", ועוד יותר, עד שאין הפה יכול לספור, ומקבל אני על עצמי את כל הטורח והיגיעה שבנשיאת משא זה לד' אמותי!!

והמשכתי לשאול ולהקשות: הרי צריכים להתייגע ול'הזיע כדי לשאת משא כבד כזה?! וענה לי שוב: יש גבול ל"בטלנות"! - הרי מדובר אודות נשיאת "יהלומים" ולכן, כדאי להתייגע ולשאת ריבוי "יהלומים" (כולל ריבוי מלשון "ריבוא"), ואדרבה: נשיאת משא זה אינו נחשב ליגיעה כלל, אלא זהו תענוג הכי גדול!!

ומזה מובן בנוגע לכללות העבודה בעניני התורה ומצוות - שהם ה"אבנים טובות ומרגליות" האמיתיים - שעבודה זו נחשבת לתענוג הכי גדול, ולכן, מחפש ומשתדל כל יהודי למצוא עוד ענין ועוד פעולה שיכול להוסיף בכללות העבודה דקיום התורה ומצוות.

(תורת מנחם - התועהויות תשנ"ב ח"ב ע' 991 ואילך)

פתיחה

בעזרי"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתקט) היו"ל לפרשת בהעלותך, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נב"מ זי"ע.

במדור "מקרא אני דורש" יבואר מה הכריח את רש"י ההולך בדרך פשוטו של מקרא ללא דרשות שאינן מוכרחות, ללמוד מהפסוק "ותקעתם וגו'" את אמירת מלכות זכרונות ושופרות בראש השנה.

מדור "יינה של תורה" יעסוק בפסיקת הרס"ג שכאשר אין יודעים מהי פרשת השבוע יש לקרוא בתורה את פרשת המן, וכן במאמר הירושלמי שעם הארץ אינו משקר בשבת, ובמהותו הרוחנית של יום השבת שקשור עם ירידת המן.

במדור "חידושי סוגיות" יפלפל בדין קרבן פסח אי הוי קרבן יחיד וקרבן ציבור, ויביא דוגמאות מדיני קרבן פסח המוכיחות שיש בו דינים מקרבן יחיד, ודינים מקרבן ציבור, ויבאר שגדר "ציבור" שבקרבן פסח אינו שמציאות היחידים מתבטלת ונעשית מציאות אחת של ציבור, אלא ה"ציבור" של קרבן פסח הוא צירוף של יחידים רבים, ועפ"י יבאר סברת המחלוקת אי פסח דחי שבת, ועוד דינים בקרבן פסח.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבאר ע"פ המבואר במקומות אחרים בחזרת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבירד הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בחזון הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש ב
מלכות, זכרונות ושופרות - בפרשתנו
מה ענין דברי הלכה לפשוטו של מקרא? / מהו הטעם שאי אפשר לפרש תיבות "אני ה' אלוקים" כבכל מקום? / מדוע בר"ה מקדימים "מלכות" ל"זכרונות" ו"שופרות"? / ביאור בפירוש רש"י בפרשתנו על מלכות זכרונות ושופרות והחילוקים בין פירוש בפרשתנו ופירושו בפ' אמור

(ע"פ לקסי שוחת ח"ג ע"ב 24 ואילך)

פנינים ה
הקרכת הפסח במדבר (ע"פ לקסי שוחת ח"ג ע"ב 65 ואילך)
שכרה של מרים - מדה כנגד מדה (ע"פ לקסי שוחת ח"ג ע"ב 132 ואילך)

יינה של תורה ו
קריאת התורה הכללית
מדוע כאשר אין יודעים את פרשת השבוע, קוראים את פרשת המן? / האם הרשעים הושפעו מאכילת המן? / אם תענוג האכילה הוא גס ומגושם, כיצד אנו מצווים להתענג בשבת באכילה? / ואיך אכילת המן קשורה לקבלת התורה? מהות המן, ושייכותו לאור קדושת השבת

(ע"פ לקסי שוחת ח"ד ע"ב 1035 ואילך)

פנינים ט
עולה - קרבן ציבור דוקא? (ע"פ לקסי שוחת ח"ג ע"ב 28 ואילך)
"מאסף לכל המחנות" - מתקן את עבודת הביטול (ע"פ לקסי שוחת ח"א ע"ב 103 ואילך)

חידושי סוגיות י
בסברות השקו"ט בש"ס בדין פסח דוחה שבת
יפלפל בקרבן פסח אם הוא בגדר קרבן צבור או קרבן יחיד, ויסיק דבזה תלוי השקו"ט והפלוגתא אי דחי שבת

(ע"פ לקסי שוחת ח"ה ע"ב 104 ואילך)

תורת חיים יג
ליהודי יש תפקיד בעולם!

דרכי החסידות יד
בשרואים "עצמי" - מתעלפים!

שיחות קודש טז
עבודת ה' מתוך תענוג

צוות העריכה וההנהגה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרום,
הרב צבי הירש ולמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673
להערות והארות:

טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com

מלכיות, זכרונות ושופרות – בפרשתנו

מה עניין דברי הלכה לפשוטו של מקרא? / מהו הטעם שאי אפשר לפרש תיבות "אני ה' אלקיכם" כבכל מקום? / מדוע בר"ה מקרימים "מלכיות" ל"זכרונות" ו"שופרות"? / ביאור בפירוש רש"י בפרשתנו על מלכיות זכרונות ושופרות והחילוקים בין פירושו בפרשתנו ופירושו בפ' אמור

"ויביום" שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם, ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם, אני ה' אלקיכם" (פרשתנו י, י).

ומפרש רש"י בסיום הפסוק: "אני ה' אלקיכם – מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שנאמר ותקעתם – הרי שופרות, לזכרון – הרי זכרונות, אני ה' אלקיכם – זו מלכיות וכו'".

ולפום ריהטא נראה כוונתו, שמפסוק זה – שנאמר בו (א) **"ותקעתם"** (ב) **"לזכרון"** (ג) **"אני ה' אלקיכם"** – למדים את סדר התפלה בראש השנה, שאז אומרים (א) **"שופרות"** (ותקעתם) (ב) **"זכרונות"** (לזכרון) (ג) **"מלכיות"** ("אני ה' אלקיכם").

אמנם כד דייקת שפיר, אין העניין מחוור דיו, כי:

(א) רש"י מעתיק ב'דיבור המתחיל' רק את התיבות **"אני ה' אלקיכם"**, ומשמע שבא לפרש תיבות אלו בלבד (ולא את התיבות שלפניהם – **"ותקעתם"** . לזכרון").

(ב) בפרשת אמור (כג, כד), על הפסוק **"זכרון תרועה"**, מפרש רש"י **"פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות"** – אולם כאן שינה וכתב סתם **"זכרונות ושופרות"**, ומשמע שאין כוונתו לאמירת הפסוקים.

ב. ויובן בהקדים:

לקראת שבת

בטיול של י"ג סיון אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק: היום הוא ה"אסרו חג" החסידי, היום הוא היום השביעי מעליית נשמת מורנו הבעל שם טוב (כנראה יום ההסתלקות שהי' ביום א' דחה"ש אינו בחשבון).

שמעתי אז מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מאמר הבעל שם טוב, על הפסוק יקרה היא מפנינים. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מספר, שהוד כ"ק רבנו הזקן הי' תקיף. "עצמי", נשמה דאצילות, כשהיא יורדת למטה להיות מנהיג הדורות – אי אפשר לתאר כמה חמור זה הי'.

פעם יצא הוד כ"ק רבנו הזקן אל התלמידים – הי' אז זמן, שהוד כ"ק רבנו הזקן הרגיש שאחדים מהתלמידים לא "לקחו" את הענין לאמיתתו, ואמר להם תורה ממורנו הבעל שם טוב על הפסוק **"ושננתם לבניך"**: **"ושננתם"** – תשנן, לשון שינון, **"לבניך"** – לאלה שרוצים להבין, **"ודברת בם"** – תדבר אליהם באופן שיכנסו הדברים בהם, על ידי זה יהי' **"בשבתך בביתך"** לברר את הניצוצות של עצמו, **"ובלכתך בדרך"** – לברר את הזולת ואת העולם, וזה נוגע ל"ובשכבך – יום המיתה, ול"ובקומך" – תחיית המתים.

כששמעו התלמידים תורה זו, התעלפו רבים מהם.

הם התעלפו לא מפני שנחרדו מיום המיתה ולא מפני שהי' יקר להם יום הקימה, אלא כשרואים ונתקלים ב"עצמי" – מתעלפים.

(ספר השיחות ה'תש"ד עמ' 143 ואילך – ספר השיחות המתורגם ה'תש"ד עמ' קלא ואילך)

כשרואים "עצמי" – מתעלפים!

הם התעלפו לא מפני שנחרדו מיום המיתה ולא מפני שהיה יקר להם יום הקימה, אלא כשרואים ונתקלים ב"עצמי" – מתעלפים.

ביצד לספר סיפור

[לאחר חג השבועות תרנ"ה, נסע כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע עם בנו וכמה חסידים לנאות דשא]:

...הגענו לנאות הדשא ביום שני י"א סיון בערב, ואחרי שסידרנו את החדרים יצאנו לטייל בשעה שבע בערב. אז שמעתי בפעם הראשונה מהוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב נ"ע] את המאמר הידוע של הוד כ"ק רבנו הזקן: כששמענו תורה מהרבי ה' זה תורה שבעל פה, וכששמענו סיפור מהרבי ה' זה תורה שבכתב.

המספר סיפור זקוק להכנה גדולה יותר מאשר לומר מאמר עמוק ביותר, ומי ששומע סיפור – גם המקבל הטוב ביותר מהמשפיע הקל ביותר – זקוק להכנה גדולה יותר מאשר לשמוע מאמר עמוק ביותר.

כשמספרים סיפור אמיתי הרי זה מעמידו על האמת ומעמידו על השלום, וכשמספרים סיפור שאינו אמיתי – זה עושה אותו לחיצון ולשקרן. על המספר סיפור לספרו עם כל הסובב את הסיפור, כך שלמאזין ידמה שהוא חי שם.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק הסביר איך יש לחבב סיפור.

*

כשהלכנו לטייל, אמר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק: היום הוא היום השביעי מחג השבועות, ומנה המעלות של הושענא רבה שהוא היום השביעי מחג הסוכות, של שביעי של פסח שהוא היום השביעי מחג הפסח, והסביר הענין של י"ב סיון שהוא היום השביעי מחג השבועות.

(אלא, לא לכך אני מתכוון, לי נוגע הי"ג בסיון).

לקראת שבת

ידוע שדרכו של רש"י לפרש "פשוטו של מקרא", ואין ענינו ללמד את ההלכות הנדרשות מהפסוק, אלא במקום שדרשת חז"ל מוכרחת להבנת פשט הכתובים.

ובכן, בנידון דידן הרי הפסוק מובן פשוטו כמשמעו, שיש לתקוע בחצוצרות, ועי"ז יהיו נזכרים לפני ה' – ותו לא מידי. מה הטעם אפוא שרש"י נדרש להעמיס כאן הלכה מיוחדת של "מלכיות, זכרונות ושופרות"? וכי מה יחסר בהבנת הפשט בלעדי דרשה זו?

אלא שבאמת לא נתכוון רש"י להוציא את הפסוק מידי פשוטו – ציווי לבני ישראל שיתקעו בחצוצרות ועל ידי זה יהיו נזכרים לפני ה'. ולכן לא פירש רש"י מאומה על התיבות "ותקעתם בחצוצרות" . . והיו לכם לזכרון" – כי מובנות הן כפשוטן.

וזהו שרש"י מדייק ואינו כותב "פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות" (כמו שכתב ב'אמור, כנ"ל ס"א) – כי אכן הפסוק כאן מדבר על תקיעה בחצוצרות כפשוטה ועל זכרון לפני ה' כפשוטו, ולא על אמירת פסוקים!

ג. אמנם כאשר הגיע רש"י לסיום הפסוק, "אני ה' אלקיכם", הוקשה לו, שלכאור תיבות אלו מיותרות:

פירוש תיבות אלו ידוע כבר ממה שכתב רש"י כמה פעמים, שבזה מודיע הקב"ה את כוחו לתת שכר – "נאמן לשם שכר טוב למתהלכים לפניו" (לשון רש"י בתחילת פ' וארא. ורש"י ממשיך שם: "ובלשון זה מצינו שהוא נדרש בכמה מקומות" (וראה גם רש"י אמור כג, כב. וראה בארוכה לקר"ש ח"ב עמ' 38 ושם בהערות 5-6)).

ולכאור גם כאן מן הראוי לפרש כן, שהקב"ה מודיע "אני ה' אלקיכם" – שהוא "נאמן לשלם שכר" על זה שמקיימים את מצוות "ותקעתם בחצוצרות".

אך בנידון דידן אי אפשר ללמוד שבתוכבות "אני ה' אלקיכם" נרמזה נתינת השכר, כי בפרשתנו נתינת השכר מפורשת בכתוב שלפנ"ז: "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, ונזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאויביכם" – כלומר, שבזכות זה שתריעו בחצוצרות תקבלו שכר – ישועה מהאויב. ובכן, לאחר שבפסוק הקודם מפורש שהקב"ה משלם שכר [והרעותם בחצוצרות .. ונושעתם מאויביכם] – איזה חידוש יש בתיבות "אני ה' אלקיכם"?

[ומה שנאמר "וביום שמחתכם" – בא בהמשך לזה: לאחר ש"נושעתם מאויביכם" תעשו יום שמחה על נצחון המלחמה, להודות ולהלל להקב"ה על ישועתכם, ואז "ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם" (כן הוא פירוש הכתוב לפי פשוטו, וכפי שפירש הראב"ע. וראה משנ"ת בארוכה במדור זה אשתקד – שגם אליבא דרש"י כן הוא)].

וזהו שמפרש רש"י שהיתור של "אני ה' אלקיכם" הנאמר כאן בא ללמד הלכה. ולכן מדייק בתחילת פירושו וכותב – "מכאן למדנו", היינו שאינו בא לפרש פירושן של התיבות "אני ה' אלקיכם" (שפירושן כפשוטן), אלא לפרש הנלמד מהן.

ד. ומהו הלימוד? "מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות":

בזה שהכתוב מוסיף כאן "אני ה' אלקיכם", מלמדנו שכאשר יש תוכן של שופרות וזכרונות, צריך לצרף עמהם גם תוכן של מלכיות.

כלומר: כשם שבפסוק זה שנאמר בו "ותקעתם" – ציווי על שופרות, ו"לזכרון" – עניין הזכרונות, מוסיף ואומר "אני ה' אלקיכם" – דהיינו מלכיות, הנה כך בכ"פ פעם שצריך להיות "זכרונות" ו"שופרות" (בין כפשוטו, כבנידון דידן, ובין כשהמדובר באמירת פסוקים בראש השנה) יש לצרף עמהם גם "מלכיות".

[ועד"ז פירש ב"באר בשדה": "דייק רבינו לכתוב 'מלכיות עם זכרונות ושופרות' (ולא כתב 'מלכיות וזכרונות ושופרות') – משום דזכרונות ושופרות לאו מהך קרא שמענו, דהך קרא לא בראש השנה מיירי. . . אלא זכרונות ושופרות ילפינן מדכתיב בראש השנה 'זכרון תרועה', ולא הוזכר שם מלכיות. ולמדנו מהכא, דכי היכי דהכא נזכר שופרות וזכרונות ואיכא מלכיות בהדיהו – הכי נמי גבי ראש השנה, דאיכא זכרונות ושופרות, בעי גם כן מלכיות בהדיהו"].

ה. והנה, ל"תלמיד ממולח" עדיין יש מקום להקשות (וראה גם מה שכתוב ב"משכיל לדוד" ו"באר בשדה"): סוף סוף, כיון שהלימוד על אמירת ה"מלכיות" בראש השנה הוא (גם) מפסוק זה, שמאחר את ענין ה"מלכיות" ("אני ה' אלקיכם") לסוף הפסוק (לאחר "ותקעתם" . . . לזכרון"), מדוע הסדר בראש השנה הוא שמקדימים את ה"מלכיות" לב"פ לראש?

ובאמת שאין זו קושיא ממש ב"פשוטו של מקרא", ולכן אין רש"י צריך ליישבה בפירוש; אמנם עכ"פ רומז רש"י לשוב קושיא זו. והוא על ידי מה שמוסיף בסוף פירושו הציון "וכו", שהכוונה בזה היא להמשך דברי הספרי על אתר, וז"ל:

"אם כן מה ראו חכמים לומר מלכיות תחילה ואחר כך זכרונות ואחר כך שופרות? – המליכהו עליך תחילה, ואחר כך בקש רחמים מלפניו כדי שתזכר לו, ובמה בשופר".

ליהודי יש תפקיד בעולם!

לא להתפעל מהקושיות

...פסק המשנה דסוף קידושין, "אני נבראתי לשמש את קוני", שזהו ציווי תמידי בכל מקום ובכל רגע מימי חיי האדם, ושימוש זה אפשר רק בדרך אשר בורא עולם סלל לפנינו והיא: להפיץ נר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי פנימיות התורה, בד' אמות של עצמו, שבאמצעותה הוא הגוף ונפש הבהמית שלו ובכל הסביבה הקרובה וגם הרחוקה.

וכל הקושיות המבלבלות ולפעמים גם מסתירות ומעלימות, רובא דרובא ע"י יגיעה והתעמקות מתאימה ובסייעתא דשמיא מוצאים התירוץ והפתרון, ואפילו אם עדיין לא הגיע האדם לדרגא זו, ובפרט ע"פ הנראה בחוש בני עלי' והבנת השכל מעטים הם, אין זה פוטרו כלל וכלל ממילוי תפקידו מדי יום ביומו.

וכיון שהקב"ה דורש זה ממנו הרי בודאי שהקדים לתת לו הכחות למילוי תפקידו זה ואין הדבר תלוי אלא ברצונו, וכמו שאין קושיא מבבלת למילוי צרכי הגוף באכילה ושתי' וכו' עאכו"כ שמצד עצמה אינה מבבלת למילוי צרכי מקור חיות הגוף היא הנשמה ע"י מזון הרוחני הם התורה ומצות.

(אגרות קודש ח"ב ע"ב כה-י)

זהו הפתרון הטוב!

...גדולה התמי' ביותר וביותר על סיום מכתבו "מה הוא הפתרון הטוב",

שהרי פשוט שהפתרון הטוב הוא לעשות ולפעול על פי רצון הבורא, וכמאמר חכמינו ז"ל אני נבראתי לשמש את קוני, היינו להפיץ

היהדות האמיתית בכלל ומעיינות דברי אלקים חיים, תורת החסידות, במיוחד, על ידי שיהיה דוגמא חי' בזה, נוסף על דברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב ופועלים פעולתם.

והרי ידוע שאין לך דבר העומד בפני הרצון, ואין הדבר תלוי אלא בו וברצונו.

(אגרות קודש ח"ב ע"ב ק"ב)

לא בשביל עניני מסחר ירדה הנשמה לבירא עמיקתא

במענה על מכתבו . . . כבר כתבתי למה מאנ"ש, ואמרתי לו ביחוד כמה פעמים אשר הגשמיות והרוחניות יחד יהלכו בעולם בכל, ובהנוגע לאיש ואשה הישראלים בפרט, וכשמבקשים הצלחה בגשמיות וברכה בזה מוכרח להגדיל הצנור והכלים הרוחניים להמשכת הענינים מלמעלה, והם הם עניני תורה ומצות כמובן. ולמרות כל דברי ההתעוררות הרי הם נשארים בדיבור בעל פה, וגם במכתבו משתמש מלהזכיר אף מלה אחת בהנוגע לתכלית בריאת האדם, שהוא כהוראת המשנה סוף קדושין "אני נבראתי לשמש את קוני".

ובטח גם בעיניו פשוט שלא בשביל עניני מסחר או סרסרות והדומה ירדה הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, וכוונתי כפשוטה - ללמד בכל יום ויום ממש שיעור בנגלה ושיעור בחסידות, נוסף על שלשת השיעורים בחומש תהלים ותניא הידועים, ואילו עם חיוך ושתיקה אין פועלים מאומה.

(אגרות קודש ח"א ע"ב קלא)

שכרה של מרים – מדה כנגד מדה

ותסגר מרים מוחין למחנה שבעת ימים והעם לא
נסע עד האסף מרים
זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה
למשה כשהיושג ליאור שנא' ותתצב אחותו מרחוק וט'
(יב, טו. רש"י)

יש לבאר, שהשכר שקבלה מרים "בשביל
שעה אחת שנתעכבה למשה" הוא מדה כנגד
מדה ממש:

התעכבותה של מרים עבור משה לא היתה
על מנת להצילו מסכנה, שהרי עמדה "מרחוק",
ולא היתה יכולה לעשות כלום להצלתו. ומקרא
מלא דיבר הכתוב, שעמדה שם רק "דעה מה
יעשה לו" (שמות ב, ד), ולא להצילו.

אלא דמ"מ נגרמה עי"ז טובה למשה, כמסופר
בהמשך הכתובים שם (ב, ז ובפרש"י), שלאחר שבת
פרעה לקחה את משה "החזירתו על מצריות
הרבה לינק ולא ינק", ואז הציעה לה מרים
"האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות",
ואכן קיבלה אז יוכבד את משה להיניקו.

והנה, גם אילו לא היתה מרים עומדת שם,
היתה בת פרעה מגיעה בסופו של דבר ל"מינקת
מן העבריות", אך מכל מקום עמידת מרים שם
גרמה לקצר את הזמן שהי' משה צריך להמתין,
ובזה מיעטה בצערו של משה.

וגמל לה המקום מדה כנגד מדה, שבני ישראל
נתעכבו במדבר כדי לקצר ולמעט בצערה של
מרים, שתוכל לסיים בהקדם את שבעת ימי
ההסגר ולהירפא מצרעתה (ראה בפנינה הקודמת).

הקרבת הפסח במדבר

וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית
לצאתם מארץ מצרים בחודש הראשון לאמר.
ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו
למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה. ולמה לא פתח
בו, מפני שהיא נגזרת של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו
ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד
(ס, א-ב. רש"י)

הקשו המפרשים (ראה רא"ם ושפ"ח כאן. ועוד): מדוע
נחשב לישראל לגנות מה שלא הקריבו פסח "כל
ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר" - והרי כלל
לא היו חייבים בו בשנים אלו, כפי שכתב רש"י
עצמו לעיל (בא יב, כה), שתלה הכתוב את הקרבת
הפסח בכניסה לארץ, "ולא נתחייבו במדבר אלא
פסח אחד שעשו בשנה השנית על פי הדיבור?"
(וראה במקור הדברים השק"ט בתירוצי המפרשים)

ויש לומר הביאור בזה:

בפרשה זו גופא (ט, ו-ז) מדובר אודות ה"טמאים
לנפש אדם", שלא היו יכולים להקריב את הפסח
בשנה ההיא. אך הם לא השלימו עם מצבם,
ודרשו וזעקו "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן
ה'", והקב"ה שמע להם, ועבורם נאמרה מצות
פסח שני.

והרי הדברים קל וחומר: ומה אם מספר
מועט מבני ישראל, כשבקשו מאת הקב"ה
להקריב הפסח, קבלו את מצות פסח שני - כלל
ישראל כולו, אם היו מבקשים מהשי"ת להקריב
את הפסח גם בשאר השנים ששהו במדבר, על
אחת כמה וכמה שהי' מסכים עמהם, ומניח להם
להקריב את הפסח!

וזוהי "גנותן של ישראל" - שלא בקשו
להקריב את קרבן הפסח "כל ארבעים שנה שהיו
ישראל במדבר".

ד"בציר מעשרה לא מקרי עיר וטפי ממאה
נפקא מתורת עיר והווי להו צבור", הרי
דלדידיה כאשר הם יותר ממאה חל עליהם
גדר צבור, ולר' יונתן הווי רק מציאות של
"עיר" [קבוצת דיחידים] "עד רובו של
שבט". והיינו דר' יאשיה ס"ל דגדר "צבור"
שאפשר למצוא בדבר - גובר ומכריע, ולכן
יותר ממאה נראה בעיניו כמציאות של צבור,
ושיטת ר' יונתן דגדר "יחיד" שאפשר לראות
בזה - גובר ומכריע, ולהכי נשאר הדבר בגדר
"עיר" עד "רובו של שבט". ועד"ז הוא לענין
מחלוקתם גבי מעשרה ועד מאה, דר' יונתן
העדיף יותר לראות בכל דבר את גדר היחיד,
ומחשיבם ליחידים ממש, היינו שאי"ז אפי'
בתורת "עיר", ור' יאשיה העדיף לראות בזה
מציאות של עיר (אחת).

וע"ז בלקו"ש ח"ח בהעלותך ב,
פלוגתות מכל הש"ס ובכו"כ תחומים שונים
בתורה בין ר' יאשיה לר' יונתן דמצינו לתלות
כולן בהך סברא. ועוד נתבאר שם החידוש
המיוחד שיש בכל א' מהפלוגתות בהרחבת
תחומה של הסברא הכללית שבזה אליבא
דכל אחד מהם (ע"ד ענין ה"צריכותות"
שבש"ס). עיי"ש ותמצא נחת.

הדבר ב"הדרת מלך". ושוב י"ל דדוקא זהו
גדר ה"צבור" גבי פסח - דאי"ז קרבן צבור
שבו כלל ישראל נעשים מציאות אחת, אלא
שבו נשארים כל ישראל (צבור) מציאות של
(ריבוי) יחידים (או עכ"פ מציאות של ש"ש
כתות), ולהכי יש כאן שילוב ומיזוג דגדרי
יחיד וציבור, וע"ז נחלקו כשצריכים אנו
להגדיר את הפסח כקרבן ציבור או כקרבן
יחיד - מהו הדבר המכריע והגובר על רעהו
וקובע את הגדר הכללי של הדבר.

והנה בספרי פרשתנו עה"פ "ויעשו בני"
את הפסח במועדו" אשכחן דגם ר' יאשיה
ור' יונתן נחלקו אי פסח דחי שבת, דר'
יאשיה יליף מ"במועדו" דקרבן פסח דוחה
שבת (כדעת הלל), ור' יונתן אמר "ממשמע
הזה עדיין לא שמענו", היינו דליכא למילף
מ"במועדו" דק"פ דוחה שבת - כדעת בני
בתירא; ומעתה י"ל דאזלי כאן לשיטתייהו
במק"א, דהנה נקודה הנ"ל, אי גדר היחיד
והפרט גובר ומכריע או גדר הצבור והכלל,
מצינו לומר שהיא היא מחלוקתם בסנהדר'
טו: "עד כמה עושין עיר הנדחת מ' ועד
ק' דברי ר' יאשיה, ר' יונתן אומר מק' ועד
רובו של שבט", ופרש"י טעמא דר' יאשיה

קריאת התורה הכללית

מדוע כאשר אין יודעים את פרשת השבוע, קוראים את פרשת המן? / האם הרשעים הושפעו מאכילת המן? / אם תענוג האכילה הוא גם ומנושם, כיצד אנו מצווים להתענג בשבת באכילה? / ואיך אכילת המן קשורה לקבלת התורה? מהות המן, ושייכותו לאור קריאת השבת

איתא בספר העתים (הל' ברכת ועונג שבת סקפ"ד) בשם ר' סעדי' גאון: "ואם יהי' שבת שאין לו ענין ידוע, מה שראוי לקרות בו בעניין שבת "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" (בשלח טז, ד ואילך. ומבאר בס' העתים אוקימתא לדבר: "כגון דהווי בי עשרה באורחא רחיקא, ולא בריר להון במה היא עניינה של אותה שבת").

והנה בטעם הדבר מה שיש לקרות "פרשת המן" כאשר אין יודעים את פרשת השבוע יש המפרשים שהוא משום שפרשה זו נאמרה בשבת, או שבה נצטוו על השבת (ראה תורה שלמה עה"פ. המו"ל).

ויש לתמוה:

הלא ישנן עוד פרשיות שנאמרו בשבת קודש, ובתוכן פרשת מתן תורה, "דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה" (שבת פו, ב), ואם כן, מדוע נקבעה פרשת המן דוקא כפרשה שמתאימה תדיר, כאשר אין יודעים את קביעות הפרשה, ולא נקבעה פרשת עשרת הדברות שגם היא נאמרה בשבת?

ויש לבאר תחילה את עניין ומהות המן בדרך הפנימיות, ובפרט על פי המסופר בפרשתנו באופן לקיטתו ואכילתו (יא, ז ואילך), ואזי יתברר אשר ישנו יסוד משותף בין השבת לעניין המן, ומשום כך עניין המן שייך בכל שבת ושבת, וראוי לקרותו בשבת שאין פרשייתה ידועה.

"לחם מן השמים" – גם בנושאי פסל עכן

המן מכונה בתורה בשם "לחם מן השמים" (בשלח טז, ד), וכן נקרא בתהלים (עח, כד) בשם "דגן שמים", ויש אומרים שהברכה שהיו ישראל מברכים עליו היא "המוציא לחם מן השמים" (ראה רמ"ע מפאנו בס' מאמר שבתות ה' ח"ב בתחילתו. ס' חסידים (הוצ' מקיצי נרדמים) סי' תתתמ).

לקראת שבת

יא

בו לא בתור ענינים נפרדים, אלא שבגדרי היחיד שבו יש גם פרטים שהם גדרו הצבור, וכן גם לאידך – שבדין צבור שבו ישנו גם גדר היחיד. דהנה כנ"ל הפסח קרב מממנו של יחיד, לא בא מתחילתו אלא לאכילה ואינו נאכל אלא צמנויו, ובמילא מוכרח כל מנין שיהיה לו קרבן בפני עצמו וכו', אבל כל זה צריך להיות בכנופיא – כל ישראל יחדיו; ולאידך גיסא, אע"ג שהקריבו את קרבן הפסח ב"כתות" ו"קהל עדת" – היה זה (לא בכיתה אחת, אלא) "בג' כתות", היינו שגם כאשר נצטרפו ישראל לקהל ועדה עדיין עומדת ההתחלקות ביניהם לפרטים, בג' כתות דוקא, ו(עכ"פ מפני הספק) כל אחד מהם צריך להיות ג"פ "קהל".

ומעתה יש לבאר עומק השקו"ט בין בני בתירא והלל אי קרבן פסח דוחה את השבת או לאו, דכיון שבקרבן פסח איתנהו ב' הגדרים, הן דיחיד והן דצבור, שוב יש מקום לחקור איזה מהם הוא העיקר והמכריע, אם ענין ה"יחיד" שבו (ואזי אינו דוחה שבת) או ענין ה"צבור" שבו (ואזי כוחו להיות דוחה את השבת).

וליתר ביאור בזה שיש כאן סברות לכאן ולכאן, דהנה במציאות של "ציבור" שמצאנו במילי דאורייתא יש ב' אופנים (עיי' מפענח צפונות פ"ד ס"ב ואילך), דגדר "ציבור" ממש היינו שמציאות היחידים מתבטלת ונוצרת מציאות חדשה לגמרי, מציאות אחת של צבור (בדומה למציאות אחת של יחיד). אבל יש אופן שבו "צבור" אין פירושו מציאות אחת לגמרי, אלא צירוף של ריבוי יחידים, ע"ד גדר הדין ד"ברוב עם הדרת מלך" שמצינו בכמה דברים, שהמכוון שם אינו דנעשים מציאות אחת, דהא אדרבה, בזה נוגע הריבוי, דככל שהוא יותר "רב" כן מוסיף

ד"יש בקרבנות הצבור מה שאין בקרבנות יחיד שקרבנות הצבור דוחין את השבת. . . וקרבנות יחיד אינן דוחות כו", היינו דתליא מילתא בגדר ד"קרבן צבור" דוקא. והנה זה גופא שמצינו דבין בני בתירא והלל (ועד"ז בין ר' יאשיה ור' יונתן כדלקמן) היתה שקו"ט אי קרבן פסח דוחה את השבת, מוכח דסברי כדעת ת"ק, ולכן יש מקום לשקו"ט כי יש גם מקום לדון דאולי הוא בגדר קרבן יחיד כמש"ת, משא"כ לר"מ מעיקרא אין מקום לשאלה דהלא ודאי זמנו של הפסח קבוע [אלא שמ"מ צריך לומר דגם לדעת ת"ק כדי שידחה השבת מוכרח אכן להיות גם "זמנו קבוע", בתור תנאי (צדדי), כי רק לפ"ז תתורץ דעת ת"ק ממה שהקשה עליו ר' יעקב בסוגיא דיומא שם, דפר העלם דבר של צבור אינו דוחה את השבת אע"ג ד"חטאת הקהל הוא", והרי אין לך צבור גדול מכלל ישראל – כי גם ת"ק מודה דסו"ס בעינן נמי התנאי ד"זמנו קבוע", אבל בכל אופן סבר ת"ק דעיקר דחיית השבת בכל דוכתין הוא משום גדר קרבן צבור].

וביאר סברת השקו"ט לומר דאינו בגדר קרבן ציבור, כי הנה מצינו דאינו דומה לקרבן צבור בכ"ה הפרטים, ואדרבה, בעיקרו ומהותו הרי הוא קרבן יחיד, שכל חבורה צריכה להביא קרבן בפני עצמו מממון ש"הם (ולא מן הלשכה, ממון הצבור); וגם יש בזה אכילת בעלים. ומה גם שהפסח לא בא מתחילתו אלא לאכילה (פסחים עו:). ואינו נאכל אלא למנויו (ובחים נו:), וכ"ז מתאים לגדרי קרבן יחיד. ורק שיש בקרבן פסח גם גדר דקרבן צבור מצד הא דאתי בכנופיא (יומא נא.), ונשחט בג' כתות (פסחים סד.), שהם ג' "קהלים" (שם:). ונמצא דקרבן פסח יש בו גדרים הן של קרבן יחיד והן של קרבן צבור. וי"ל יתירה מזה, שגדרים אלו נכללים

בסברות השקו"ט בש"ס בדין פסח דוחה שבת

יפלא בקרבן פסח אם הוא בנדר קרבן צבור או קרבן יחיד, ויסיק דבזה תלייה השקו"ט והפלוטא אי דחי שבת

גרסינן בפסחים סו. "ת"ר הלכה זו (שפסח דוחה שבת, רש"י) נתעלמה מבני בתיארא (נשיאים היו, רש"י), פעם אחת חל י"ד להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו כו', אמרו להם אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו כו' ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו, שלחו וקראו לו כו' אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת, אמרו לו מנין לך, אמר להם נאמר מועדו בפסח (ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (פרשתנו ט, א), רש"י לעיל) ונאמר מועדו בתמיד (פינחס כח, ב) מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת, ועוד ק"ו הוא כו'.

והנה בלשון "יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת" הכוונה לקרבנות צבור, קרבן תמיד ומוסף (דבכל

שבת מקריבין ד' כבשים, ב' לתמיד וב' למוסף, ועוד מוספים דשבתות שבתוך המועדות כו'), כדפרש"י כ"ז על אתר. ועפ"ז י"ל דהא דפסח דוחה שבת הוא משום דהוי בגדר קרבן צבור, וכמשמעות הילפותא בגז"ש מועדו מועדו, היינו דהושווה הפסח לתמיד. ובאמת מפורש יותר בירושלמי על אתר (ועד"ז הוא בתוספתא ד, יא), דגריס בדברי הלל "הואיל ותמיד קרבן צבור ופסח קרבן צבור, מה תמיד קרבן צבור דוחה השבת אף פסח קרבן צבור דוחה השבת".

והנה ביומא נ. גרסי' "נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה את השבת כו' אפילו ביחיד", הרי דב"זמנו קבוע" בלבד תליא מילתא, אבל אין להוכיח משם נגד האמור דדוקא קרבן ציבור דוחה שבת, כי הרי האי כללא לא איתמר התם אלא אליבא דר"מ (במתני' רפ"ב דתמורה, הובא ביומא שם) דפסק ד"זמנו קבוע" דוחה שבת אפי' בקרבן יחיד, אבל דעת ת"ק (שם) להדיא

מובן אם כן, שהמן הי' מזון נעלה ביותר, מזון של "שמים". הדבר התבטא בכך שלא הייתה בו פסולת כלל (יומא עה, ב): לחם מן הארץ דורש עמל ויגיעה כדי שיהי' ראוי לאכילה, וכמפורט במלאכות שבת "החורש והזורע והקוצר" וכו', שהם "סידורא דפת" (שבת עג, א; עד, ב), ולאחר כל המלאכות והיגיעה עדיין יש בלחם פסולת. ואילו במן לא היו נצרכים למלאכות אלו (ורק חלק מבני ישראל (ראה לקמן מיומא עה, א) היו צריכים למלאכות קטנות לפי ערך), ומכל מקום הי' ללא פסולת.

והנה, בנוגע למעלתו הרוחנית של המן, מוצאים אנו עניין נפלא:

ירידת המן הייתה לכל ישראל, לצדיקים, בינונים ורשעים, וכל אחד קיבל באופן המתאים לו לפי ערכו. וכמו שאמרו חז"ל בנוגע לאופן לקיטתו (יומא עה, א, על פי פרשתנו יא, ז ואילך; בשלח טז, ד): "צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו", וכמו כן, בנוגע לאופן הכנת המן: "צדיקים לחם, בינונים עוגות, רשעים טחנו בריחים או דכו במדוכה".

אמנם, מעלתו המיוחדת שבמן – היותו "לחם מן השמים" – לא הייתה מתבטלת כאשר היו הבינונים (לא מיבעי ה"בינונים" הנזכרים בתניא פי"ב, שאינם עוברים שום עבירה, כי אם גם ה"בינונים" "בשם המושאל" שהוא "מחצה זכויות ומחצה עוונות" (תניא פ"א)) והרשעים אוכלים אותו. וגם כאשר הי' מתעכל בקרבם של הרשעים והופך להיות דם ובשר כבשרם, עדיין הי' נשאר במעלתו הנשגבת שהוא לחם מן השמים, ולא הייתה ממנו פסולת.

יתר על כן, מכיוון שגם לאחר שנתעכל המזון בגופם נשאר המן במעלתו הרי מובן שהי' המן פועל באותם בינונים ורשעים עלי' וזיכוך. ואפילו נושאי פסל מיכה (שהי' עוד בקריעת ים סוף – סנהדרין קג, ב), אכלו מן המן והוא פעל בהם התעלות.

וכפי שמצינו גבי קבלת התורה, שאמרו חז"ל (מכילתא שמות טז, ד) "לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן". והרי מקבלי התורה היו כל ששים ריבוא ישראל שבמדבר, גם הבינונים והרשעים שביניהם, ולכל אחד מששים ריבוא ישראל יש חלק בפרד"ס התורה (שער הגלגולים הקדמה יז. ש' המצוות בתחלתו. וראה ג"כ הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"א ס"ד). ונמצא, שגם הרשעים נזדככו על ידי המן, עד אשר היו ראויים לקבל חלק בתורה.

ואף שהרשעים נותרו ברשעם גם לאחר אכילת המן, וגם לאחר שאכלו את המן היו צריכים להרחיק וללקטו ולטחנו וכו', מכל מקום הרי המן פעל בהם זיכוך מסוים, אלא שלא נזדככו בשלימות, וכשאכן נתקנו בשלימות, הרי ברור שחלק מתיקונם וזיכונם בא מאכילתם את המן.

וזוהי מעלת המן, שבכוחו לירד לדרגות הנמוכות ביותר; ולא רק שלא יהי' בו על ידי ירידה זו שום שינוי וירידה, אלא אדרבה, גם במקומות הנחותים הללו הוא פועל זיכוך והתעלות.

העולם נכלה ומשתוקק להשי"ת

והנה, גם בשבת מוצאים אנו מעלה זו, שהיא חודרת מטה מטה, עד למקומות הנחותים ביותר, וגם שם נשארת היא במעלתה הנשגבת:

אודות יום השבת נאמר "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" (בראשית ב, א). "ויכולו" הוא מלשון "כליון" (ראה בראשית רבה פ"י, ד. אור התורה בראשית מב, ב), ואין הכוונה שהעולם נכלה

ומתבטל ממציאותו, אלא שהעולם כפי שהוא במציאותו נכלה וכוסף ומשתוקק ומתמסר להשי"ת.

ביום השבת, חודרת הקדושה בעולם התחתון, ואין זאת שהעולם הופך להיות רוחני, אלא העולם נותר בגשמיותו, ובמצבו הגשמי והתחתון מאירה קדושת השבת.

לפיכך הלכה היא (שו"ע (ושו"ע אדמו"ר הזקן) ריש סי' רמב) שצריך לענג את יום השבת באכילה ובשת. תענוג האכילה הוא גשמי ונחות מצד עצמו, ולכן בימות החול יש לאכול רק כפי הדרוש לקיום הגוף, ואף זאת לא לשם תענוג, ואם אוכל אדם לשם תענוג הוא נהי' גס ומגרש. ולעומת זאת, בשבת קודש אין תענוג האכילה מגשם, אלא אדרבא – התענוג עצמו מצווה הוא. בכך רואים כיצד אור השבת חודר למקום נחות ביותר, ושם גופא הוא נשאר במהותו – קדושה ומצוה.

ענין זה ניכר גם ממאמר חז"ל (ירושלמי דמאי ריש פ"ד) שאפילו הרגיל לשקר בימות החול, והרי הוא רשע גמור, הנה בשבת אינו משקר. ואף שלאחר השבת הוא חוזר לשקר, וגם בשבת נותר ברשעו, מכל מקום אור השבת חודר גם ברשע זה ופועל בו שלא ישקר במשך יום השבת קודש (וראה במקור הדברים ביאור למה שרואים בפועל מציאות של שקר גם ביום השבת). כי זוהי מעלתה המיוחדת של השבת, שקדושת השבת יורדת וחודרת גם במקומות נמוכים ביותר, וגם שם היא נשארת במהותה וקדושתה הנשגבת.

קריאת התורה הכללית – פרשת המן

ומעתה יתבאר היטב מה שיש לקרוא פרשת המן כאשר אין יודעים מהי פרשת השבוע:

כלל הוא שכל ההשפעות ואורות הקדושה הבאים לעולם, התגלותם היא דרך התורה הקדושה (ראה ספר המאמרים תרצ"ט עמ' 27. וראה תורת מנחם חכ"ט עמ' 19).

וכן הוא גם בנוגע לגילוי אור השבת בעולם, שהוא נפעל על ידי התורה דווקא. ובכל שבת יש האור המיוחד השייך לשבת זו דווקא, ויורד הוא לעולם על ידי קריאת התורה שנקבעה לאותה שבת.

וכאשר אין יודעים מהי הקריאה הפועלת את גילוי אור השבת בשבת מסוימת, אזי יש לקרוא את הקריאה הקשורה לעניין השבת בכללות, והיא פרשת המן. שהרי עניין המן ועניין השבת יש בהם מעלה משותפת, ששניהם מחזירים את אור הקדושה גם במטה מטה במקומות הנחותים ביותר.

ונמצא, שפרשת המן היא "קריאת התורה הכללית" של כל שבתות השנה כולן. מה שאין כן שאר פרשיות התורה, ואפילו פרשת עשרת הדברות, הרי אף שגם בהן ישנן מעלות גבוהות ביותר, מכל מקום, אינן עוסקות במהות עניין יום השבת שהוא ירידת הקדושה כפי שהיא במקומות הנחותים, ועניין זה ישנו בפרשת המן דווקא.

פנינים

זדווש ואגדה

עולה – קרבן ציבור דוקא?

ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם
על עולותיכם – בקרבן ציבור הכתוב מרוב (י. י. רש"י)

יש לבאר הרמז בדברי רש"י:

קרבן עולה, שעולה כליל לה', מרמז על עבודת התפילה (ראה לקוטי תורה פינחס עז, ג ואילך), שבה עולה האדם מחיל אל חיל ומתדבק בקב"ה; ואילו השלמים, שיש בהם הנאה לבעלים, מרמזים על עבודת האדם בעת עסקו בצרכיו הגשמיים, שגם אז עליו לעסוק בהם לשם ה' – "כל מעשיך לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב) ו"בכל דרכיך דעהו" (משלי ג. ו). וזהו שהקדים הכתוב עולה לשלמים, כי אסור לאדם להתעסק בצרכיו קודם התפלה (שו"ע ספ"ט ס"א).

ומלמדנו רש"י, שבעבודת העולה, שהיא עבודת התפילה כנ"ל, אין מספיק שתהי' עבודת היחיד לעצמו, אלא "בקרבן ציבור הכתוב מדבר", שצריך לכלול עצמו עם הציבור, ודוקא "תפלת הרבים היא רצוי' יותר לפני המקום" (ל' אדמו"ר הזקן בשו"ע ס"ז סי"א).

"מאסף לכל המחנות" – מתקן את עבודת הביטול

ונסע דגל מחנה בני דן מאסף לכל המחנות לצבאתם
מאסף לכל המחנות – תלמוד ירושלמי, לפי שהיה שבטו של דן מרכיב באוכלוסין היה נוסע באחרונה, וכל מי שהיה מאבד רכב היה מחזירו לו (י. כה. רש"י)

לכאורה, מזה שנקבע שמחנה דן ילכו בסוף כל המחנות, הוא לפי שהם הפחותים שבשבטים (ראה

פרש"י ויקהל לה, לד). אך מזה ששבט דן היו משיבים אבידותיהם של כל השבטים, משמע שיש בדרך עבודתם עילוי גדול כל כך, שיכולים להשלים ולתקן "אבידותיהם" של שבטים אחרים.

ויש לבאר זה על פי ביאור פנימיות ענין האבידה:

אמרו חז"ל (תגינה ד, א) "אי זהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו". ונתבאר בטה"ק (ראה לקוטי תורה מסעי צא, ג. שם ראה לב, סעי'ב ואילך) שמהות האבידה היא שמאבד "כל מה שנותנים לו": "מה" מורה על עבודת הביטול, שצריך האדם להכניע גאוותו ומציאותו, להיות בטל לגמרי להשי"ת, וכענין שנאמר "ונחנו מה" (בשלח טו, ז). ויש מי שמאבד ומפסיד ביטול זה, והרי הוא מרגיש עצמו למציאות חשובה, ונופל בגאווה רח"ל.

והנה, אבידה זו היתה שייכת אצל השבטים הקרובים אל המשכן, שעבודתם היתה בהשגה ובהרגשת הקדושה. ומכיוון שהרגישו מעלת עבודתם, הרי יכולים היו לאבד את ההתבטלות אל השי"ת, ולשקוע בהרגש מציאות עצמית וגאוה.

אמנם, מחנה דן, שהיו הפחותים שבשבטים, לא היתה עבודתם בשכל נעלה והרגשים נשגבים, אלא בקבלת עול מלכות שמים, לעשות ככל אשר דורש הבורא ית"ש. וכאשר יסוד העבודה הוא קבלת עול, אזי אין מאבדים את הביטול להשי"ת.

וזהו שאבידותיהם של כל השבטים ניתנו להשבון על ידי שבט דן דוקא, "מאסף לכל המחנות", כי מחנה דן היו בעלי ביטול וקבלת עול, והיו מקרבים את שאר השבטים לדרגה זו, ומעוררים בהם את ההתבטלות להשי"ת.